

Ivar Frihaug-Osa
Skotselv

8. MAI

FOR NASJONAL FRIHET OG SOSIAL RETTFERDIGHET

Nå er det alvor! — Ta et skippertak!
Gå inn for øket utbredelse av «8. MAI»

«8. Mai» kommer ut i Oslo. — Abonnementpris kr. 16,— pr. år,
løssalgsspris 40 øre. — Annonsepris kr. 0.32 pr. m/m. — Fåes
i kioskene hver lørdag.

Nr. 34

Lørdag den 18. oktober 1952

6. årg.

Sovjet vil slå til uansett hva Stalin sier

Det hevdes at hans beroligende ord om at Russland ikke vil begynne en krig, bare er beregnet på å villedde folkeopinionen i utlandet — og dempe nervøsiteten i Sovjet og vasallstatene

Vil Norge bli forsvart for enhver pris fordi det er «Porten» til det nordlige Atlanterhav, Island, Grønland, Canada?

London (Privat til 8. Mai)

Hemmelige etterretninger som er mottatt i London gjennom de siste måneder viser at Stalins beroligende ord om at Russland ikke vil begynne en krig bare er beregnet på å villedde folkeopinionen i utlandet og samtidig å dempe den nervøsitet som har gjort seg gjeldende såvel i Sovjet-Unionen som i vasallstatene i den senere tid på grunn av Kremles voldelige krigsforberedelser.

«Mannen i gaten» i Russland ønsker ikke krig. Han er redd for den og derfor redd for de voldelige beredskapstiltak som treffes i alle deler av Sovjet-Unionen og som synes å gå langt ut over det som er nødvendig til et defensivt forsvar.

Sovjet-Unionens østeuropeiske vasallstater er i årene etter den annen verdenskrig i stadig raskere tempo omdannet til baser og arsenaler for den røde armé. Store, moderne flyplasser er bygget i Polen, Tsjekkoslovakia, Ungarn og Romania. Strategiske jernbaner bygges under høytrykk vestover med russisk sporvidde.

En engelsk diplomat som i mange år har fulgt den russiske propaganda, minner i forbindelse med Stalins beroligende uttalelse om det som

hendte ved Tysklands innmarsj i Sovjet-Unionen i de siste dager av juni 1941.

Tyskerne fant — og dette er nå historisk bekreftet — at russerne hadde samlet veldig angrepsarméer i de vestlige grensedistrikter. Når Hitler slo til, var det i virkeligheten for å unngå at russerne skulle komme Europa i forkjøpet. Og man må huske på — sier denne engelske diplomat — at russerne dengang var Tysklands allierte, mens de i dag inntar en fiendtlig holdning overfor den vestlige verden. Når ikke allierte kan stole på russerne, hvordan skal så stater som ikke er russernes allierte stole på dem, spør han.

Meldinger fra USA går ut på at amerikanerne ikke ser noe lysere på den internasjonale situasjon etter Stalins erklæring. Den vekker tvertimot en alvorlig mistanke om at Kreml har vidtrekkende Forts. side 4

Ettermæle

«I fangenes øyne var Erik Solem selve rettsnedbryteren. Han er død nå, — men det skulle være galt å tie med at i hundretusenens øyne har ingen mann gjort sitt folk verre skade enn han gjorde i den onde tiden», skriver Håkon Meyer i sin bok «Et annet syn».

Visste De ikke ..?

Biskop Berggrav undersøkte den 17. juni 1940 om det forelå mulighet for en separat fred med Tyskland og bragte med et forslag til ordning. Samme dag gikk justitiarius Paal Berg til den svenske minister for å få formidlet et telegram til Kongen med anmodning om å abdicere. Visste De ikke at Norge var i krig med Tyskland? — Nei, De visste det ikke. De visste at krigstilstanden var til ende, at Norge hadde kapitulert og at okkupasjonstilstand var inntrådt. De visste at de derfor ikke begikk noe landsforræderi og ikke ville bli rammet av straffelovens § 86. De fikk i stedet sine St. Olavskors.

Den nederlandske regjering benåder dødsdømt sjef for Sikkerhetspolitiet
Bak benådningen står dronning Juliana

Hun har nå grepet aktivt inn i det nederlandske rettsoppgjør

hans siste forbrytelse og to år etter at høyesterett hadde bekreftet dommen.

Den nederlandske motstandsbevegelses råd, som representerer ca. 3.500 tidligere

AVISEN VÅR

Av Helge Grønstad

Omplantingen av «8. Mai» til Oslo er i full gang og de nye maskiner er snart ferdigmontert. Som det er blitt gjort rede for i avisen i de siste numrene, er det under selve overgangen ikke mulig å kunne regne med hyppigere utgivelse enn hver 14. dag.

I den siste tiden har telefonen min så å si ikke stått. Hvor blir det av «8. Mai»? har det hett, det er minst to numre som vi savner! Det må være nysgjerrige folk som er ute og rapper'n o. s. v., o. s. v.

Elsket og savnet må altså avisen være. Og det er bra slik. Også bra at vi om en tid skal kunne få den tilbake like ofte som før. Det som imidlertid ikke er bra, er at mange av dem som er mest ivrige for å få fatt på avisen sverte-fersk, er sene med kontingenten. I ikke så få tilfelle er betalingen sørgelig sendrektig.

Slik kan det ikke gå!

En avis lager seg ikke selv. Det er mange bekker som skal flyte sammen om det skal bli såpass som 28 spalter av det, og disse bekkene krever tilsig. Tørr bekk får ingen kvern til å male.

Ta nå et kraft-tak og vis at avisens skjebne ligger oss på hjertet. Gjør opp gamle kontingentsynder, ordne opp med nytt års- eller halvårsabonnement og — legg så dertil din interesse for avisen og for den sak den forfekter, for dagen ved å tegne nye abonnenter! Om vi ikke hver for oss tegner mer enn en eneste ny abonnent — jeg har for min del gjort min skyldighet i så måte flerfoldige ganger den siste uka — så gjør vi i fellesskap et løft som vil legge et trygt grunnlag under avisen og sikre den bedre muligheter.

La oss slå ring om avisen vår. La oss ta vare på den. La oss gi den muligheter for sunn vekst. La mottoet være: Innen 1. novbr. må hver gammel abonnent ha ordnet sin egen kontingent og dertil sørget for minst én nytegning!

Idag er avisen vårt dyrebareste aktivum!

Helge Grønstad.

Tysk — Ameri-
kansk samarbeide
Ny nasjonalisme med universell karakter

venter også at den regjering vil løse slike personer som dommer fra kjøret. Videre ventet Sovjet-Unionen på et veikkekkende. For de tre andre domsmakter i Tyskland slyffer eller straffene for krigsforbrytere sine straffer i fengslet i Berlin. Allierte har tidligere muligheten av en behandling av personer.

forsvar.

Sovjet-Unionen er i årene etter den annen verdenskrig i stadig raskere tempo om-dannet til baser og arsenaler for den røde armé. Store, moderne flyplasser er bygget i Polen, Tsjekkoslovakia, Ungarn og Romania. Strategiske jernbaner bygges under høytrykk vestover med russisk sporvidde.

En engelsk diplomat som i mange år har fulgt den russiske propaganda, minner i forbindelse med Stalins beroligende uttalelse om det som

hendte ved Tysklands innmarsj i Sovjet-Unionen i de siste dager av juni 1941.

stand var inntrådt. De visste at de derfor ikke begikk noe landsforræderi og ikke ville bli rammet av straffelovens § 86. De fikk i stedet sine St. Olavskors.

Forts. side 4

Den nederlandske regjering benåder dødsdømt sjef for Sikkerhetspolitiet

Bak benådningen står dronning Juliana

Hun har nå grepet aktivt inn i det nederlandske rettsoppgjør

Dronning Juliana har grepet aktivt inn i det nederlandske rettsoppgjør og ut fra sitt ønske om å virke utjevnende og forsonende fått den nederlandske regjering til å benåde en mann ved navn Willy P. F. Lages, som var dømt for sin virksomhet som sjef

for sikkerhetspolitiet i Amsterdam under den annen verdenskrig.

Den nederlandske regjering har omgjort dødsstraffen til livsvarig fengsel. Justisdepartementet uttaler i sin begrunnelse at han hadde fortjent å dø, men at det ville være upassende å fullbyrde dødsdommen syv og et halvt år etter

hans siste forbrytelse og to år etter at høyesterett hadde bekreftet dommen.

Den nederlandske motstandsbevegelses råd, som representerer ca. 3.500 tidligere hjemmefrontfolk har sendt et telegram til regjeringen fra Rotterdam, hvori det betegner benådningen som et slag i ansiktet på dem som har ofret livet for fedrelandet.

Sekretær Karel van Staal i det nederlandske forbund av politiske fanger uttaler imidlertid at det ville være å oppføre seg «som uskikkelige smågutter» hvis man nå gjorde forsøk på å om-

Forts. side 4

Da — og senerehen

I 1940 hadde Høyesterett svart på et tysk krav, at norsk lov og rettsfølelse ikke ga plass for straff i form av formueskonfiskasjon. Senere var dessverre formueskonfiskasjon anvendt overfor flyktninger, som forlot landet. Men nå var rettsfølelsen totalt endret hos de gamle myndigheter, og straffebestemmelsene var ensbetydende med formueskonfiskasjon. Høyesterett fastslo også senere — i den dom som fratok Axel Stang 2 mill. kroner —

at lovens bestemmelse ikke beskyttet mot inndragning av beløp, høyere enn den formue som forelå ved domsavsigelsen. Det kom mange slike dommer, skriver Håkon Meyer i sin bok «Et annet syn» som alle bør lese. Den forteller usminket og sannferdig om den store rettsforvilelse og de mange hemmelige foreninger som bringer forfatteren til å spørre: Hadde man vel noen gang hørt tale om «illegale» eksemplarer av lover, som hem-

melig sirkulerer blant dem, som skal dømmes etter de samme lovene?» Og svaret er å finne hos professor Jon Skeie i hans bok «Landsvik» hvor det heter: «Anordningen synes å ha vært omhyggelig hemmeligholdt for folk herhjemme, selv for pålitelige og interesserte jurister blant jøssingene». Ja, ikke engang sine egne trodde anordningsmakerne i London, og når man så endelig fikk noenlunde oversikt over rettskrenkelsene, da var det for sent.

Og overfor alt dette sier man til oss, som ble offer for de uhørte rettskrenkelser: La nå alt være glemt — Nei, vi kan ikke og må ikke glemme, for ellers råtner landet opp i rettsvilfarelser og politiske maktsprok. Vi må kjempe videre for full oppreisning og erkjennelse av at det her ikke er tale om landssvik men om et politisk oppgjør som arter seg som en hevn.

motige Gabriel Moseid

ingen sier fra om det politiske rettsoppgjør

de førende skikkelser i vårt politiske liv, stortingsmedlem Gabriel Moseid, fylte 70 år 10. oktober. I et fødselsbrev i «Vårt Land» sier han:

Jeg tror, at vi selv største ansvar for at realitet ble brutt, for å sette vårt forholdsdyktig stand. Jeg del har aldri kunnet meg fra mitt medansvar i forsømmelse, som katastrofale følger for et. Men, sammenlikn andre okkuperte land likevel erkjenne at det gikk langt bedre enn ha ventet, og helt siden frigjøringsdyp takknemlighet for at han reddet gjennom denne tid at det ble tilføyet. Jeg tror at det må for alle, som nøkternt vurdere situasjonen i okkupasjonstiden, vi selv, vår regjering, vestmaktene kunne et vårt folk, hvis hadde bestemt seg om de truet med. 6 av Polens befolkning et under den annen. En tilsvarende inne ha rammet oss. Derfor for oss og myndigheter vært til å gi uttrykk for glede over den gjenet ved å vise større under det rettsoppgjøret etter fri-

Gabriel Moseid

gjøringen. Men det var nettopp det motsatte som skjedde. Selvsagt var det alt for mange nordmenn som gjorde seg skyldig i grove forbrytelser og landsforræderi. Og her var det på sin plass å anvende bestemmelsene i straffeloven av 1902. Men mange av de mennesker som ved Landssvikanordningen ble stemplet som forrædere, har etter min mening aldri gjort seg skyldig i denne forbrytelse. De har derved ved rettsoppgjøret lidt en urett som mange tilfelle har ødelagt deres liv. Jeg ser det så at

Forts. side 4

mer enn en eneste ny abonnent — jeg har for min del gjort min skyldighet i så måte flerfoldige ganger den siste uka — så gjør vi i fellesskap et løft som vil legge et trygt grunnlag under avisen og sikre den bedre muligheter.

La oss slå ring om avisen vår. La oss ta vare på den. La oss gi den muligheter for sunn vekst. La mottoet være: Innen 1. novbr. må hver gammel abonnent ha ordnet sin egen kontingent og dertil sørget for minst én nytekening! Idag er avisen vårt dyrebareste aktivum!

Helge Grønstad.

Tysk — Amerikansk samarbeide

Ny nasjonalisme med universell karakter

New York (Privat til 8. Mai)

En tysk pressemann, som tilhører CDU-partiet — det kristelige demokratiske forbund — hevder i en analyse av den kommende utvikling i Tyskland at en ny strømlinjet nasjonalisme med universell karakter vil vokse frem i Tyskland hvis freden vil vare noen år til.

Analysen som er sendt til en amerikansk kollega, hevder at et nytt tysk parti er under planlegging. Dette parti som er «en mellomting mellom et høyrebetont nasjonalistisk parti og et sentrumsbetont middelstandsparti» vil på kort tid samle om seg ikke bare et flertall av de tyske partiene, hevder pressemannen.

Forts. side 4

Noregs Ungdomslag under okkupasjonen

Det var ikke NS folkenes skyld at det måtte begynne på bar bunn etter okkupasjonens slutt

I «8. Mai», nr. 25/51 behandler «Interessert» Noregs Ungdomslag under okkupasjonen og deretter og omtaler et rundskriv fra Inntrøndelag Ungdomslag og et intervju med formannen i Noregs Ungdomslag, prost Eik Nes. Vi kommer idag tilbake til denne sak, da den ennå er på folkemunne og bidrar til å holde vedlike hatet til de tidligere NS-folk.

2. februar 1946 uttalte prost Eik Nes i «Adresseavisen». «Noregs Ungdomslag ble stoppet 23. februar 1942, det gamle styre avsatt og nytt NS-styre innsatt. Alt var tatt fra oss, vi måtte begynne på bar bunn Alt var ødelagt: arkiv, medlemsfortegnelse, penger — alt var borte». I

samme tone var rundskrevet fra Inntrøndelag Ungdomslag, som også forteller at alt var borte, arkiv, kontorinventar og midler.

For ungdommen i de mange lag må dette fortone seg slik at det er NS-folkene som har ranet og ødelagt alt og dette gjør at det fremdeles er en kløft mellom de unge både på landet og i byene. Det faktiske forhold er at Noregs Ungdomslags kontorer ble ødelagt og fullstendig tilintetgjort under bombingene i Oslo 31. desember 1944, da også lagets forretningsfører, Øyvin Bolstad omkom. Denne hensiktsløse bombing ble iverksatt av «våre allierte» og ikke av NS-styret i Noregs Ungdomslag, som hadde sine sak-

er i orden og som så frem til den dag da vårt land igjen var fritt og lagets kontorer, arkiv og midler igjen kunne overleveres til det gamle styre.

Vi venter ikke at ledelsen i Noregs Ungdomslag skal sende ut noe nytt rundskriv om dette, men vi ber våre lesere om å gjøre det faktiske forhold kjent blant ungdommen som takket være sine ledes uttalelser svever i den villfarelse at det er NS-folkene som har ranet lagets eiendeler. Branntomten på Drammensveien er ennå å se og den står der som et ugjendrivelig vitnesbyrd om «våre alliertes» uhyggelige besøk i landets hovedstad — et besøk som selvsagt også hadde den rømte regjeringens godkjennelse.

Redaktør
Arvid B. Arntzen

Disponent
P. Gerh. Berge

Utgitt av Interessentskapet «8. Mai»
Midlertidig adr. Kierschowsgt. 5, Oslo. Telefon 37 76 96.
Trykt for A.s Sambandstrykkeriet i Viking Boktrykkeri.

En lysning bak rettens skranke

Det har i den siste tid foregått visse omgrupperinger og personsifter i vårt rettsvesen — fra øverst til nederst, og det gir håp om at vi omsider kan nå så langt, at de dømmende myndigheter som var hetest engagert i det politiske rettsoppgjør er blitt avløst av dommere, som bygger landet med lov og ikke med «opinion». Dermed er også tiden kommet til forberedelsen av den store revisjon, som ad åre skal gi oss politisk dømte vår sosiale oppreisning.

Vi som har vært med på å oppleve hele rettstragedien fra de første arrestasjoner gjennom gatens parlament til forhørsrettene, som bare var ekspedisjonscentraler for politiets tusener av «etterforskere», og videre til de amputerte lagmannsretter og den regjerinstro høyesterett, vi ser frem til den dag da vi for alvor kan si at den dømmende myndighet igjen er blitt uavhengig av politiske dogmer og dømmer bare etter norsk lov.

Det har vært nok av knyttnever, nok av ulov i de gale år. Vi minner bare om hvorledes A-regjeringens hovedorgan oppfordret folk til å ta saken i sin egen hånd, hvis ikke rettsinstansene fulgte parolen til punkt og prikke. Bladet skrev ved en slik anledning: «Er det slik rettsoppgjøret skal foregå? Da kan det bli nødvendig å si fra på en måte som ikke etterlater noen tvil. Det var svaret som ble gitt. Et svar som våre rettsmyndigheter skal legge seg på minne — i tide». Og Vårherre skal vite, at de gjorde det. Til evig skam og skade for juristenes anseelse og folkets rettssans lå de på maven for allverdens «opinion» og dømte på løpende bånd: «Tiltalte var på det rene med» tross alle indignerte protester foran rettens skranke.

Disse åpenbare trusler om gatens parlament minner om regjeringens åndsfrende, belgieren Spaak, som påkalde de utenomparlamentariske krefter for mot lov og anstendighet å kunne styrte sin fiende, kong Leopold. Likheter har forøvrig paralleller utover dette, for både de norske og den belgiske åndsfrende, hvis «demokrati» ikke rekker utover de rent personlige grenser, hadde noe som måtte skjules og som først for alvor kommer for dagens grelle lys, når vi har formådd å fremtvinge den historiske sannhet om den annen verdenskrig, den norske okkupasjon, dens forhistorie og forløp.

Dette var forøvrig en sidebemerkning, men også den forteller om hvor vidtfavnende vår oppgave er og hvorfor det nå er nødvendig å samle flest mulig av samfundets

Hva vet tidligere rådmann Sigurd Balstad om mordet på Knut Knutson Fiane?

Mordet var godkjent av ledelsen for «Sikringstjenesten», sier Hauge

I et brev spør fru Fiane om Balstad er ansvarlig for mordet på hennes mann

Fru Alvilde Fiane, trafikksejef og overrettssakfører Knut Knutson Fianes hustru, sendte den 21. september 1952 et brev til tidligere rådmann i Kristiansund N. — nå avdelingssejef ved Raufoss Ammunisjonsfabrikk, Sigurd Balstad.

Da fru Fiane ikke har fått noe svar på sitt brev, har hun bedt oss om å offentliggjøre det. Vi gjengir det derfor her i sin helhet.

Fra fru Alvilde Fiane,
Mariest. 12 C.

Oslo 21—9—52.

Herr avd.sjef Sigurd Balstad,
Raufoss Ammunisjonsfabrikk,
V. Toten.

Angår: Deres eventuelle kjennskap til drapet på min mann, trafikksejef og overrettssakfører Knut Knutson Fiane — skutt utenfor Majorstuveien 18 i Oslo torsdag den 21. september 1944.

Jeg er kommet i besittelse av en erklæring fra tidligere statsråd Jens Christian Hauge, hvori det bl. a. heter: «Det er på det rene at Knut Knutson Fiane ble likvidert av hjemmestyrkene. Det er uklart om spørsmålet

om likvidasjon på forhånd var forelagt for Hjemmestyrkenes Sentralledelse, men likvidasjonen var godkjent av ledelsen for «Sikringstjenesten».

I Stortingsmelding 64 for 1950 skriver politimester i Oslo, Kr. Welhaven bl. a. på side 80: «— Endelig var en gruppe, bestående for en vesentlig del av hjemmefrontledelsens sikringstjeneste under okkupasjonen som ved frigjøringen hadde overtatt sikringstjenesten omkring landsvikoppkjøret, spesielt med sikte på oppklaring av forbrytelser som måtte bli begått eller måtte bli planlagt av nazistiske elementer eller tyskere, — organisert som en egen selvstendig gruppe under navn av Sambandsavdelingen. Avdelingen ble ledet av midlertidig politifullmektig Sigurd Balstad, som hadde vært leder av Sikringstjenesten under okkupasjonen, — inntil han fratrådte tjenesten den 21. november 1946 for å overta stillingen som råd-

mann i Kristiansund, assistert av midlertidig politifullmektig C. B. Kjelstrup, som fra-trådte 31. desember 1946 og nå er overrettssakfører på Tynset».

Skal jeg stole på disse to erklæringer, hva jeg finner grunn til, — nødsages jeg dermed logisk til å anse Dem — herr Sigurd Balstad — som ansvarlig for vurderingen av event. fra illegalisert i Telegrafverket innkommet materiale), — og faktisk og praktisk delaktig i beslutningen i Sikringstjenestens ledelse — uten lov og dom — å drepe Knut Knutson Fiane. Han ble — som De vet — skutt i bakhold og med ukjent motiv utenfor Majorstuveien 18 i Oslo torsdag den 21. september 1944.

Hvis De er ansvarlig for denne gjerning, er det i seg selv en fryktelig straff å bære på bevisstheten herom. Ganske grundige undersøkelser gjennom flere år leder til den ennå ikke bestridte slutning at Fiane ble tatt av dage ved en redselsfull missopfatning. Det var en rent kriminell behandling av et snildt og verdifullt menneske, en fremrakende fagmann, som i gjerning — som De vil se av vedlagte dagboksopptegnelser — viste nasjonal uavhengighet mot okkupanten. —

Foreløbig legger jeg denne saks skjebne i Deres egen hånd med nedenstående spørsmål som jeg ber Dem besvare som en aktsom mann: Hvilke konkrete bevisligheter forelå for Sikringstjenestens ledelse, da

Fru Kitty Müren fylte 75 år 4. oktober

Den 4. oktober fylte vår trofaste meningsfelle fru Kitty Müren, Stavanger, 75 år.

Fruen har et åpent sinn for den nye tids ideer og idealer, en positiv innstilling når det gjelder en innsats til fremme av folkelykke og nasjo-

den traff beslutningen om å likvidere Fiane? (eller godkjendte beslutningen). Som De vil se, bl. a. av vedlagte utdrag av hans dagbok var han en humanistisk uavhengig og sterkt nasjonalt innstilt mann, — som ikke vites å ha gjort et eneste menneske mén. Han levet et meget sparsomt liv. Det som er kjent om Fiane tyder på at det var ett særlig godt kvalifisert emne til toppstilling visse fagfeller ønsket fjernet og som man slik slaktet ned i ly av en temporær (?) rettsforvirring.

Når den annen part begikk slike ting, kalles det mord og ble strengt straffet etter frigjøringen. Jeg henviser således til Frostating landsvik-lagmannsretts dødsdom over Gerhard Flesch av 2. 12. 46. Han hadde bl. a. ifølge dommen befalt to underordnede — Roth og Weiss — å skyte 2 nordmenn, Troen og Kvern-rød. Handlingen ble bedømt etter straffeloven § 233 om drap, for såvidt angikk Kvern-rød.

Dette tiltross for at retten gikk ut fra at de to drepte var gruppeførere i Mil.org. og at de derfor kunne vært bragt for krigsrett og dømt til døden av tyskerne. —

Herr Balstad — kan jeg gå ut fra at Deres (?) fryktelige beslutning eller godkjennelse ble truffet på grunn av løse antagelser og engstelser, brødnid? Hvis ikke:

La meg så høre en eneste konkret bevislighet mot Fiane! Arbeidsudyktig, ribbet for eksistensmidler, kastet ut av min leilighet, berøvet min forsørger og den kjæreste i verden, står jeg aldeles vergeløs mot sladder som denne u-gjerning kaster over min manns minne. —

Jeg imøteser Deres svar innen 14 dage fra brevets mottagelse. Hvis De ikke svarer, vil jeg anse det som et bevis på at De ikke har noe å si til fordel for Fiane. Jeg vil da anse det som et bevis på at De har noe å si til fordel for Fiane. —

nalt samhold. Hun har uplettet våpen deltatt i pen for disse høye mål og tet seg til N. S. bevegelsen sammen med mann og — allerede fra starten i Den store og samlende, som Quisling ga uttrykk for, «A forstå sin vilje det gode» har preget Mürers ferd både i hjem og i sitt samkvem med mennesker.

Allerede før krigen og okkupasjonen kom fru Müren med opprop i pressen sende hjelp til de nødlidende fiskerfamilier i Berlevåg, våre egne landsmenn, hun uttrykte det, i stedet å sende penger og annen hjelp til Spania hvor det den gang var borgerkrig. Vi med en viss rett si det så i dag, la oss først og fremst våre egne landsmenns håndsrækning når det er nødvendig. Folkene i Berlevåg hjulpet den gangen og ga trykk for sin store takknemlighet.

Mange av oss vil også si: Forts. s.

Selverkjennelse hyklari?

En sokneprest avgikk ved døden — i sin beste Han måtte — uten å ha medlem av NS — dele og skjebne med alle oss, som i 1945 falt i hevet hender. Han hadde ikke og alt fulgt parolen fra siste dages heldige, men vidt vi vet, fandt «et tilslutt ikke noe å her ham. — Så døde han, og le begraves!

Da ble det sagt smukke og varme ord. Og en av hyrdene stod og bragte ham en takk sen fra — Den norske Ja, slik stod det sk en av Oslos største av Men Berggrav stod nede i Tyskland store koryfé i «verden rådet» e. l. og belærte om hvordan kirkens skal løse sine politiske

Skal det bli ro omkring rettsoppgjøret?

Vi er klar over at nå skuffer vi dere som snart i 7 år har fulgt «8. Mai»s sannhetsspredende virksomhet. Disse 7 år har for oss vært en kampens tid mere enn de fleste kan forstå. I de første årene mot politi og det såkalte norske rettsvesen — senere kom også de grå muldvarper fra våre egne rekker inn i billedet.

Da vi for over en måned siden flyttet «8. Mai» til Oslo, på grunn av at vi ble nektet trykkning i Kristiansund, trodde vi derved å kunne skape en sikrere fremtid og bedre arbeidsmuligheter for avisen og de som arbeider i den. Det motsatte er skjedd.

Siden avisen kom til Oslo, er det blitt gitt ut 4 nr., men på den tid — omlag 6 uker har det vært umulig for oss å skaffe — selv det minste kott til kontor. Avisens tre funksjonærer må ennå i dag bo på hotell. Tilsynelatende ser det slik ut at ingen av Oslos 20 000 tidligere NS-folk — endog ikke har et pikeværelse å leie bort. Slik er stillingen. Alt dette i forbindelse med andre vanskeligheter gjør at vi er nødd inntil videre å inn-

foran rettens skranke.

Disse åpenbare trusler om gatens parlament minner om regjeringens åndsfrende, belgieren Spaak, som påkalde de utenomparlamentariske krefter for mot lov og anstendighet å kunne styrte sin fiende, kong Leopold. Likheten har forøvrig paralleller utover dette, for både de norske og den belgiske åndsfrende, hvis «demokrati» ikke rekker utover de rent personlige grenser, hadde noe som måtte skjules og som først for alvor kommer for dagens grelle lys, når vi har formådd å fremtvinge den historiske sannhet om den annen verdenskrig, den norske okkupasjon, dens forhistorie og forløp.

Dette var for såvidt en sidebemerkning, men også den forteller om hvor vidtfavnende vår oppgave er og hvorfor det nå er nødvendig å samle flest mulig av samfundets utstøtte til løsning av konkrete oppgaver. Tiden arbeider for oss, verdensbegivenhetene også, det er sandt nok. Men vi selv må skyve på, for det begynner å haste, hvis vi skal oppleve den omfattende sosiale oppreisning i levende live og før tidens guder har ført oss alle ut i ny elendighet, verre enn det vi har opplevet i de siste 12 år, en elendighet som slår ned ethvert håp om rettferdighet.

Forbundet takker! Moseide

I anledning stortingsmann Gabriell Moseids 70 årsdag, sendte Forbundet ham følgende telegram:

Stortingsmann Gabriell Moseid. Vennessla.

Forbundet for Sosial Oppreisning sender Dem sine beste ønsker på sytti-års dagen med takk for uforferdet og utrettelig innsats for sannhet og rettferdighet.

Anders Hafskjold.
Formann.

Rettelse

I vårt blad den 6. septbr. kom vi i vår omtale av vår avdøde felle, sivilingeniør Erling Styri, til bl. a. å anføre at han hadde vært rektor ved As Landbrukshøyskole. Selv om han etter vår mening burde ha vært selvskrevet til dette æresverv, så har han likevel ikke innehatt rektorstillingen. På den annen side har han dog henimot en menneskealder — trass i den manglende leder-titel — på en fremragende måte knyttet sitt navn til Høyskolen i As.

I 25 år var Styri docent i bygningslære og samtidig Høyskolens bygningsinspektør. Gjennom alle år foreleste han i professorat, men før i 1939 ble han innstilt til professor, en innstilling som imidlertid på grunn av forholdene ikke ble fulgt av utnevneelse før i 1944.

Vi har hatt anledning til å

EN TEORI

I «Vårt Land»s kongenummer skrev redaktøren, at «tyskerne ved intriger søkte å få kongen avsatt». — Ja, var du det noe å hefte seg ved eller undre seg over? — Hadde det ikke vært mer nærliggende å nevne, at det faktisk var visse andre, endog uhyre «gode nordmenn» som vilde få kongen og regjeringen Nygårdsvold fjernet og avsatt? Har «Vårt Land» glemt navnene på disse eie gode menn, som heller ikke er ukjent i kirkelige kretse? Eller bestod intriger, som bladet uttrykker seg, — deri at disse menn bare vilde hjelpe tyskerne, med å få avsatt kongen og Nygårdsvold?

Men, det kan jo isåfall ikke være straffbart, for det fikk da ikke følger for noen av dem. —

Et geistlig rundskriv samme sommer, som kom istand «etter drøftelse med juridiske autoriteter», sa også, at det norske folk hadde å adlyde tyret i landet og ikke regjeringen i London. — Fikk det noen følger? — Eller Auland, var den også tyskerens skyld? H.

snakke med andre av Høyskolens fremtredende lærerkrefter. De deler vår oppfatning av Erling Styris store og betydningsfulle innsats. Vi kan bare beklage at vi til en viss grad tråknet inn på oppnevningens myndighetenes område. Men — det lå snublene nær.

Det er uklart om spørsmålet overta stillingen som råd- Sikringstjenestens ledelse, da

Skal det bli ro omkring rettsoppgjøret?

Vi er klar over at nå skuffer vi dere som snart i 7 år har fulgt «8. Mai»s sannhetsspredende virksomhet. Disse 7 år har for oss vært en kampens tid mere enn de fleste kan forstå. I de første årene mot politisk og det såkalte norske rettsvesen — senere kom også de grå muldvarper fra våre egne rekker inn i billedet.

Da vi for over en måned siden flyttet «8. Mai» til Oslo, på grunn av at vi ble nektet trykkning i Kristiansund, trodde vi derved å kunne skape en sikrere fremtid og bedre arbeidsmuligheter for avisen og de som arbeider i den. Det motsatte er skjedd.

Siden avisen kom til Oslo, er det blitt gitt ut 4 nr., men på den tid — omlag 6 uker har det vært umulig for oss å skaffe — selv det minste kott til kontor. Avisens tre funksjonærer må ennå i dag bo på hotell. Tilsynelatende ser det slik ut at ingen av Oslos 20 000 tidligere NS-folk — endog ikke har et pikeværelse å leie bort. Slik er stillingen.

Alt dette i forbindelse med andre vanskeligheter gjør at vi er nødd inntil videre å innstille utgivelsen av avisen. Imidlertid tror vi at om noen uker vil de største vanskeligheter være ryddet av veien og at «8. Mai» atter vil komme ut — ikke bare stoffmessig men også teknisk bedre, men hjelp må vi ha — og stor hjelp! Hvis ikke det skjer, har de grå muldvarper innen våre egne rekker sammen med dagens maktthavere nådd sitt mål: Ro omkring rettsoppgjøret.

Arvid B. Arntzen.

UTENRIKSKRONIKK

Problembarnet Israel

Det innebærer en viss risiko å skrive om jødene og Israel. Enten blir man utropt som jødehater eller så blir det sagt, at nå har jødene vært ute igjen. Når vi allikevel tar for oss problembarnet Israel, er det fordi dagspressen ikke gir sine lesere informasjon om dette etterkrigstidens interessante kapittel og fordi det har krav på oppmerksomhet ikke minst som er storstilet eksperiment.

«Det sultende Israel» satte sovjetbladet Literaturnaja Gazetta som tittel på en skildring som begynte slik: «Den som for første gang kommer til Israel, rygger forferdet tilbake Utstillingsvinduene i varehusene står tomme ... Kvalitetsvarene forsvinner omgående til svartebørsmarkedet som i enhver henseende oppmuntres av regjeringen I Jerusalem finnes en leir, i hvilken 5 000 innvandrere fører en tilværelse som knapt skiller seg fra grøttemeneskenes liv Læger arbeider som gatefeiere, pianovirtuoser hugger sten og kirurgene virker som murerhåndlangere. Mot denne elendighet kontrasterer på en foraktelig måte spekulantenes pralende rikdom. Praktfulle villaer, luksuriøst anlagte haver og kostbare biler utgjør en krass motsetning til folkets

forferdende fattigdom. La oss så ta for oss, hva Samuel Rolbant, den jødiske journalisten, for knapt et år siden skrev til sitt blad «New Statesman and Nation» etter et besøk i Israel: «Den siste tids innvandningsvei har til Israels byer ført med seg lite av den idealisme som gikk ut på å forvandle det jødiske Palestina til et fremskrittvenlig arbeidersamfunn. Den førte inn i landet tusenvis av svartebørshaier fra etterkrigens Tyskland, rumenske forretningsmenn, banditter fra Marokko, biljardgutter fra Casablanca, valutaspekulanter fra Shanghai, britiske medborgere som ikke kunne klare opp sine uoverensstemmelser med landets skattemyndigheter, bedragere fra alle land, til hvilke de ikke kunne utleveres, eiendomsめglere, kontaktmenn, spillere, spekulanter og tusenvis andre som ganske enkelt legemliggjorde den uendelig lange jødiske tradisjonen ved å livnære seg gjennom å unnvike legemlig arbeide».

Vi understreker at dette skriver en jødisk utsendt medarbeider i et utpreget prosemittisk engelsk blad. Og når vi gjengir det, er det for å vise hvilke problemer Israels statsminister David Ben Gurion har å kjempe med ved

siden av å skulle bygge opp en helt ny stat mellom fiender. Det lar seg ikke nekte at det ser nokså svart ut med økonomisk og politisk krise og for lite mat til befolkningen. På den ene side har den arabiske ligas politiske komite i Cairo benyttet den forvirrede internasjonale situasjon til å vedta et forslag om økonomisk blokade av Israel med boycott av firmaer som oppretter avdelinger i Israel, streng kontroll med eksportvarer så de ikke kommer til Israel ad omveier, og strenge straffer for overtredelser av blokadebestemmelsene. På den annen side har de to ortodokse religiøse partier Agudath Israel og Agudath Israels Arbeidere skapt en akutt politisk krise på spørsmålet om kvinnes oppdagelse i hæren, som de kalder «en trussel mot kyskheden». De er med i den vaklende samlingsregjering, men lar sine to representanter trede ut og lokker andre religiøse partiers folk til å gjøre det samme. Denne splittelse kan lett føre til regjeringens fall. Dens parlamentariske flertall er bare på fem stemmer.

Midt under dette hersker en forrykende inflasjon som uten held ble forsøkt stanset ved pengeombytning og tvangslån, og samtidig blir det for lite mat til befolkningen i Tel Aviv, Haifa og Jerusalem slik at det ennog tales om revolusjon og statskup. Ryktet vil vite at statsministeren, Ben Gurion, som også har måttet skille seg av med sin finansminister, går med

av tyskerne. — Herr Balstad — kan jeg gå ut fra at Deres (?) fryktelige beslutning eller godkjennelse ble truffet på grunn av løse antagelser og engstelser, brødnid? Hvis ikke:

La meg så høre en eneste konkret bevislighet mot Fiane! Arbeidsudyktig, ribbet for eksistensmidler, kastet ut av min leilighet, berøvet min forsørger og den kjæreste i verden, står jeg aldeles vergeløs mot sladderens som denne ugjerning kaster over min manns minne. —

Jeg imøteser Deres svar innen 14 dage fra brevets datum.

Et instinkt sier meg at De er mann nok til å besvare dette brev.

Alvilde Knutson Fiane.

en diktator i maven og tenker på å avskaffe de såkalte demokratiske institusjoner. Men, sier New Statesman, det er grepet ut av luften. Saken er nemlig den, at Ben Gurion har omtrent like så lite forståelse på økonomi som Churchill og at han vel vil vokte seg for å risikere sin veldige prestige ved å ta det personlige ansvar for forskjellige kriseforanstaltninger som kan bli nødvendige i den nærmeste fremtid.

Situasjonen er allikevel spendt, ikke minst fordi arbeiderpartiets ledere ikke tør bruke nedskjæringskniven av frykt for at deres venstresosialistiske rival skal vinne både arbeiderne og fagforeningene ved sin propaganda som går ut på at alt ville være bra, hvis landet rev seg løs fra «dollarimperialismens trell-dom».

Utenfor Israel er man allminneligvis av den mening at landets fortvilte økonomiske stilling skyldes den for sterke innvandring, men her til er å bemerke at immigrasjonen er sunket til det ubetydelige samtidig som tusener forlater landet i dypeste skuffelse. Israel er ikke overbefolket, ettersom de nye innvandrende bare erstattet de arabere som ble fordrevet og nå lever i den ytterste elendighet utenfor grensen i øst.

Disse arabere hadde i uminnelige tider levet på et eksistensminimum, og Israel er ikke innstillet på å by sine borgere liknende vilkår. Den jødiske arbeider kan ikke arbeide for den samme lønn

siste dages heldige», mer vidt vi vet, fandt «r» tilslutt ikke noe å her ham. — Så døde han, og le begravet!

Da ble det sagt smukke og varme ord.

Og en av hyrdene sto og bragte ham en takk sen fra — Den norske

Ja, slik stod det sk en av Oslos største av

Men Berggrav stod s nede i Tyskland

store koryfé i «verden rådet» e. l. og belærte

om hvordan kirkens skal løse sine politiske

lemer overfor staten! — bok som utkom i 1948 ble

me Berggrav betegnet «ulykkesfuglen» i norsk

tikk, og det stod også n å være «sin egen tuse

som den arabiske, og vi heter som kunne gi store skudd i arabertiden, er enger istand til å konkurrere på det internasjonale marked. Det gjelder f. eks. appelsiner. Jødene kan ikke plukke pelsinene så billig som berne kunne og plantene kan derfor ikke lønne seg de blir mekanisert, men er et langt lerret å blekke annen grunn til krisens vanskelighetene med å rettholde en økonomi full beskjeftigelse og en lunde likelig fordeling godene i et land som har for å bli hurtig industri og hvis kapital for delen stammer fra arabiske jøder som er ganske forståelse for sosiale eksperimenter. Forening privat initiativ og allgjerrige planøkonomiske jekter har ført til at sjonen og krisen m. h. talingsballansen er blitt alvorligere enn de hadde høvet å bli. Men — det å være kar enten man rører planøkonomisk eller i Norge.

Dette er bare spredt fra et land, som f. t. har de av indre motsetningene like planøkonomiske eksperimenter, religionsstrid som truer næringslivet og ytre fiender som ser på som nykomlinger i arabisk land. Det er nerver og megen tro til statsskuten under alle stendigheter og høsten mange overraskelser. er fremdeles et problem på både godt og ondt.

Et forslag om urettens avvikling

Høyesterett prøve de saker hvor det har vært disens?

Utslutning til Bernhard
nas artikkel i vårt blad
9. skal vi gjengi, hva
msdals Budstikke» skriver
9. etter høyesteretts døm
en om lønn i suspensjons-
for tidligere NS-embeds-
an:
En følge av dommen blir
80 tidligere N. S.-embets-
an kan kreve etterbetalt

Fru Kitty Müren

fra s. 2.

nes gode og velskrevne
kler i pressen under krig-
særlig i Fritt Folk, hvor
pointerte at vi først og
mst måtte sørge for å hol-
hjulene i gang, men at vi
av all vår evne måtte
te alt inn på å få vår fulle
et tilbake når krigen var
tt.

Fru Mürer ønsket ingen
ntredende plass i partiet,
n hennes rettsinn og in-
gens satte merker etter
i de gjøremål hun ble på-
t å vareta, enten det gjaldt
else av studiesirkler eller
a som styremedlem i byens
sorgsvesen og gamlehjem
te å øve godhet og lindre

maidagene 1945 ble hun
amen med mann og sønner
et i fengsel. Det var såkalt
retekt» uten noen av de
gheter som en fange skal
etter loven i «rettsstaten»,
ge, men med et utall av
ter og plager som ikke
de lovhjemmel i det hele
Også i fengslet hadde
en en oppgave, nemlig å
te og sette mot i de mange
vilede mennesker hun var
amen med. Trass i sin høye

sparte hun seg ikke,
ig og uforferdet hjalp og
et hun, på de sider så-
n hennes evne rakk. I
mot seks måneder varte
slingen hvor hun og man-
var plassert på hver sin
av piggetråden. Da ekte-
t i oktober omsider ble
tt, ble de forvist fra byen,
s hjem rekvirert til bruk
andre familier, innboet
lagret og ramponert. (For
siste forhold er det of-
lige blitt idømt en — rik-
øk for liten — erstatning.)
mai 1947 kom endelig fru

lønn i suspensjonstida. Og det
samlede krav vil komme opp
i millionbeløp. Men det er ikke
det viktigste. Det som teller
er at vi lever i et land hvor
den høyeste rettsinstans
dømmer objektivt og saklig i
samsvar med det bærende
motto: Med lov skal land byg-
ges — og ei med ulov ødes.

Men en høyesterettsdom-
mer er jo tross alt også bare
et menneske — og dermed
ikke immun for ytre påvirk-
ning. Det skulle derfor nesten
være utenkelig at samtlige
høyesterettsdommer i den
første etterkrigstid skulle væ-
re helt i samsvar med høyeste-
retts oppfatning når en har
fått sakene mer på avstand.
Det skulle således være atskil-
lig grunnlag for den oppfat-
ning at dommen i «Morgen-

postsaka» ville fått en annen
ordlyd idag. 17. februar 1948
var det 8 høyesterettsdom-
mere som i plenum stemte for
frifinnelse, mens de øvrige 11
avgjorde saka.

Idag ville troligvis mindre-
tallets oppfatning — dannet
grunnlaget for dommen. Net-
topp fordi det var en unor-
mal tid de første år etter krig-
en skulle det være naturlig
om Høyesterett i plenum lot
prøve de saker hvor det har
vært sterk dissens og hvor en
kan anta at utenforliggende
«atmosfære» rent ubevisst
kan ha influert på de enkeltes
votum. Det er ingen svakhet
om enkelte avgjørelser skulle
bli rettet. Tvert om. Den slags
ville bare styrke rettsstaten
Norge».

Det store danske stridsspørsmål

Himmlers egen beretning om Rostockmøte foreligger

Redaktør Olesen forteller i
sitt blad «Revision» at han nå
er i besittelse av Himmlers
egen beretning om Rostock-
møtet, hvor det ble truffet
avtale om en kampløs beset-
telse av Danmark. Det skulle
ydes bare «symbolsk» mot-
stand. De nærmere omsten-
digheter vil bli offentliggjort
sammen med resultatet av
andre undersøkelser som en-
nå ikke er tilendebragt. Hr.
Hækkerup, som ledet under-
søkelsene på den offentlige
kommisjons vegne, og hans
kolleger får nå leilighet til i
praksis å ta stilling til Hæk-
kerups egen innrømmelse ved
rettsmøtet i Aabenraa i Jacob-
sen-Hækkerupsaken: Hvis
Rostockmøtet hadde funnet
sted, ville det bortta grunn-
laget for den omfattende ut-
renskning.

Denne sak har også vidt-
rekkende betydning for oss
som arbeider for sosial opp-
reisning her i Norge. Alle er
vel på det rene med at A-re-
gjerungen visste mere om den
tyske okkupasjonen enn den
senerehen har villet erkjen-
ne, og når det først går hull
på bylden i Danmark skal

trykk for sine følelser og skri-
ver bl. a.: «... aldri har
noen norsk lov mer ettertryk-
kelig lovfestet uretten. Vi som
hver dag opplever forhørs-
dommernes tendensiøse for-
hør merker hva loven virker
i praksis. Vi merker det også
i og med at alle varetekts-
fangenes rettigheter er be-
røvet oss og at vi er stillet
utenfor retsstaten. Vi ser alle
ikke er rettsstatens tilbake-
venden, men tvertom den
slagne fiendes mentalitet som
nå med full kraft bryter
igjennom hos seierherren. At

Tanker og meninger

Man vet enten for meget
eller for lite om hverandre,
det er det, som gjør livet
så vanskelig.

En fransk politiker sa:
Det er ingen tvil om at vårt
beste hemmelige våpen er
våre hjerner. For slik som vi
lever, vil våre fiender aldri
kunne ane, at vi har noen.

De amerikanske demokrat-
ers presidentkandidat, Adlai

Det tyske bidrag er absolutt avgjørende

En bemerkelsesverdig artikkel av Liddel-Hart

Det finnes utveier til å få
det tyske «krigsforbryterprob-
lem» ut av verden og det er
på høy tid at de benyttes om
den såkalte Europaarmé skal
bli noe annet enn et «papir-
teppe» mot et «jerneteppe» for
å bruke et uttrykk av den
kjente engelske militærforfat-
ter B. H. Liddel-Hart. For
det tyske bidrag er absolutt
avgjørende for Vesteuropas
forsvar, innskjerper Liddel-
Hart i en artikkel i «Man-
chester Guardian» som svar
på de gjengse talemåter om
at tyskerne ingenlunde er så
umistelig at Europa kan for-
svares uten dem og at både
russerne og de vestallierte ga
tyskerne ordentlig juling i
den siste krigen. Dette «skole-

guttprat» avferdiger Liddel-
Hart med en henvisning til
den annen verdenskrigs mili-
tærhistoriske fakta:

«I de syv år siden krigens
slutt har jeg anvendt megen
tid på undersøkelser av fakta
omkring krigsoperasjonene og
siste vinter har jeg særskilt
inngående studert 1944—45
års kamper i vest. Ved en slik
undersøkelse finner man at
de alliertes angrep sjelden
lykkedes medmindre våre
tropper hadde en styrkeover-
legenhet på mere enn fem mot
en over tyskerne samt luft-
herredømmet — hvilket i det
minste fordobler eller tredob-
ler overlegenheten på marken.
I visse tilfeller mislykkedes
våre angrep tross en over-
legenhet på ti mot en i mann-
skapsstyrke multiplisert med
overlegenheten i luften. Selv-
om en tar tilbørlig hensyn til
forsvarets taktiske fordeler
mot angrepet er det pinlig
åpenbart, at tyskerne i gjøn-
nemsnitt var sine motstandere
i vest meget overlegne mann
mot mann. På østfronten stod
de gjentagne ganger mot en
overlegenhet på marken som
var like stor selvom den der
ikke ble mangfoldiggjort gjen-
nem luftherredømmet og hel-
ler ikke gjennom en slik an-
samling av ildkraft som i
vest. — Sammenliknings-
materialet gir således anled-
ning til uro gjennom sin klar-
leggelse av spørsmålet om
vestmaktens evne til å stå
imot en invasjon uten at tys-
kerne tar på seg en stor del
av forsvaret. Det finnes ikke
noe mere dårlig enn å vegre
seg for å erkjenne ubehage-
lige fakta i et problem», skri-
ver Liddel-Hart.

Så står det da tilbake å vur-
dere denne sakkyndige uttal-
se og ta konsekvensen av den.
Amerikanerne forstår, Ridg-
way erkjenner, men hvorledes
er det så med englenderne og
de evig «mistroiske» fransk-
menn? Europas redning av-
henger av deres sannhetser-
kjennelse.

Flink, pålitelig friserdame
får p lass snarest. Gjerne
tidl. N. S.

B. m. «Østlandet» nr. 254.

Herrestøvletter — Damestøvletter

Skisko

Våre anerkjendte saueskinnsforede støvletter
nedsatt i pris.

Herre, i brunt og sort fettlær kr. 102.—
Dame, i brun og sort bokshud kr. 81.—
Skisko. Herre kr. 60.—, Dame kr. 55.—
Skriv eller ring.

A/S Fjordane Skofabrikk,
Nordfjordeid.

Prima nysalta Uer - Klippfisk - Sild

levert til handlende og forbrukere i tønner innveiet netto
90 kilo for den lave pris henholdsvis kr. 120.— og 140.—.

Prima skinn og benfri klippfisk

leveres i kasser a cirka 60 enkilos pakker.

Leveres handlende og forbrukere rimelig.

Om kort tid kan påregnes kjøpt ny Isterfetsild.
Telefon no. 1630. Telegramadr. Havneraas, Kr.-sund N.

Otto Ottesen-Havneraas A/s

Kristiansund N.

Vekkerur

Kr. 18,10 - 21,50 - 23,50
24,75 - 25,50 - 27,50 og
34,60.

Sendes mot oppkrav.

Urmaker R. Gjessing,
Drammen

Rullegardiner

i prima ensfarget eller mønstret
duk kjøpes fordelaktig hos

A. E. NUMMEDAL

Tlf. 93 B — Vik i Sogn.

Prøver og priser etter an-
modning

Salg til gårdbrukere

Grei mann med egen bil, gode forbindelser blant gård-
brukere og utpregede salgsevner søkes for salg av stor for-
bruksartikkel. Meget god fortjeneste for rette mann.

Bm. «Fast stilling eller som agentur» nr. 249.

Jeg er 30 år, har god almen- og handelsutdannelse og
litt praksis. Søker fast stilling. Alt interesserer.
Bill. merk. «snarest nr. 248»

2 Collie-hvalper

(Skotsk fåreh.) tispe og han. ch.: Frimodts Tyra
N. K. K. stl. — sertifikat 182 V. F.: Bay 6116 T. Flotte dyr!
kr. 100.— pr stk.

G. G. FJELLSTAD,
Rogne i Valdres.
Tlf. 322 A.

ET LITE OPPLAG

Erling Thambis Hard sellas

foreligger nu. Pris innbunnet kr. 12.— mot postoppkrav.
Dedikasjon, om ønskes. Bestill hos ERLING TAMBS,
Nevlunghavn.

Hjelp

oss til et sted å bo. To voksne
og et barn på to år bor på
et pikeværelse.

Tannlege

søkes for kompaniskap el.
a. arrangement — med el.
uten innskudd.

ne og sette mot i de mange viledede mennesker hun var men med. Trossensinnskjult sparte hun seg ikke, og uforferdet hjalp og sider så hennes evne rakk. I mot seks måneder varte slingen hvor hun og man- var plassert på hver sin av piggråden. Da, ekte- i oktober omsider ble tt, ble de forvist fra byen, s hjem rekvirert til bruk andre familier, innboet lagret og ramponert. (For siste forhold er det of- lige blitt idømt en — rik- øk for liten — erstatning.) mai 1947 kom endelig fru lers «sak» for byretten i anger. De lokale aviser yttet ved denne leilighet e overskrifter, men refe- ne klarte ikke å skjule at ene hadde en viss respekt «anklagede». Her var det tale om noen anger, en har og har alltid hatt meningers mot. På det påtalemyndigheten så promitterende spørsmål: ste De ikke? fikk pratet full beskjed om for- ellen på okkupasjon og tilstand, både de jure og facto. Ved denne leilighet ellers, hevdet hun sin ung uforferdet og redelgi, måte er hun meget lik fetter dr. Johan Scharf- berg. Selv om det ikke kun- være noensomhelst tvil hensyn til fruens varme elandssinn og ideelle inn- ng ble belønningen like- og et ½ års straffearbei- Denne dom som utallige e fremtvinger spørsmålet hvilken interesse «retts- en kan ha av å få stemplet mulig av sine beste ere som forbrytere, det er ubegripelig.

Mürer er fortsatt tro sine idealer, hun håper edsvilje og fordragelighet skal bli den dominerende or i menneskesinnet og her i landet sålangt det ulig blir gitt oppreisning et på den blodige urett e begått mot tusenvis av landsmenn.

deler fruens håp om at i må gå en fredelig og fremtid i møte, at den og usikkerhet som nå er glige tidens tegn må bli med nestekjærlighet gghet for fremtiden.

Mürer tilbragte sin 75- hos sin datter og ønn, o. r. sakfører Bjar- ist, Jar i Bærum.

kommisjons vegne, og hans kolleger får nå leilighet til i påkisselige stilling til Håk- kerups egen innrømmelse ved rettsmøtet i Aabenraa i Jacob- sen-Hækkerupsaken: Hvis Rostockmøtet hadde funnet sted, ville det bortta grunn- laget for den omfattende ut- renskning.

Denne sak har også vidt- rekkende betydning for oss som arbeider for sosial opp- reising her i Norge. Alle er vel på det rene med at A-re- gjeringen visste mere om den tyske okkupasjonen enn den senere har villet erkjen- ne, og når det først går hull på bylden i Danmark skal også turen komme til Norge. Bl. a. er det visse dokumenter i de svenske arkiver som vi er interessert i men som sos- senes svenske kolleger ennå ikke har villet gi fra seg. De henger jo sammen som ert- erris.

Håkon Meyer, som var en kjent mann i arbeiderbeve- gelsen, ble arrestert våren 1945 som «Landssviker» I et brev til Johan Nygaardsvold gir han utpå sommeren ut-

nå «med full kraft bryter igjennem hos seierherren. At

Tanker og meninger

Man vet enten for meget eller for lite om hverandre, det er det, som gjør livet så vanskelig.

En fransk politiker sa: Det er ingen tvil om at vårt beste hemmelige våpen er våre hjerner. For slik som vi lever, vil våre fiender aldri kunne ane, at vi har noen.

De amerikanske demokrat- ers presidentkandidat, Adlai Stevenson, er temmelig spydig mot sin kokurrent, Eisenhow- er. Det er en alminnelig kjent sak at Eisenhower ikke forsår seg meget på politikk og at det er andre som skriver hans taler. Stevenson vet dette, men han uttaler seg i velvil- lige og elegante vendinger om ham og legger til etter en lit- en kunstpause: Det ville være klokt om generalen leste igjennem sine taler før han holder dem.

asjon. Farve: Beige, blå, brun og grønn.

Med belte og hette kr. 263,50 og kr. 287,50.

Med belte uten hette kr. 248,— og kr. 272,—.

Returrett. Rett til ombytting.

HERREKAPPER

i helull-gabardin, Raglan- fasong. Farve: Beige, blå og brun.

HERREDRESSER

syes etter mål. Skriv etter målskjema og tøyprøver.

P. Sporsem

Skredderi og konfeksjon, Aukra

av forsvaret. Det finnes ikke noe mere dåraktig enn å vegre seg for å erkjenne ubehage- lige fakta i et problem», skriver Liddel-Hart.

Så står det da tilbake å vur- dere denne sakkyndige uttal- se og ta konsekvensen av den. Amerikanerne forstår, Ridg- way erkjenner, men hvorledes er det så med englenderne og de eyig mistroiske fransk- menn? Europas redning av- henger av deres sannhetser- kjennelse.

Flink, pålitelig friserdame får p lass snarest. Gjerne tidl. N. S.

B. m. «Østlandet» nr. 254.

(Skotsk fåreh.) tise og han. ch.: Frimodts Tyra N. K. K. stl. — sertifikat 182 V. F.: Bay 6116 T. Flotte dyr! kr. 100.— pr stk.

G. G. FJELLSTAD,
Rogne i Valdres.
Tlf. 322 A.

ET LITE OPPLAG

Erling Thams: Hard seilas

foreligger nu. Pris innbunnet kr. 12.— mot postoppkrav. Dedikasjon, om ønskes. Bestill hos **ERLING TAMBS**, Nevlnghavn.

Hjelp

oss til et sted å bo. To voksne og et barn på to år bor på et pikeværelse. Absolutt rolige og solide mennesker. Alt har interesse. Postbox 1407, Oslo.

Tannlege

søkes for kompaniskap el. a. arrangement — med el. uten innskudd.

Bill. merk. «Yngre el. eldre» nr. 253 i eksp.

Møblert værelse

med sentralfyring, varmt og kalt vann bortleies til en frisk omgjengelig dame med gode anbefalinger — mot hjelp i huset to-tre ganger i uken —, ellers etter avtale

Bill. mrk. «Gjerne forhen- værende NS. Nr. 254.»

Vil De på aften- skole i Oslo

Ung pike får eget rom, fritt opphold mot pass av baby i yrkeskvinnens fra- vær. Familiemedlem.

B. M. «Snarest Tlf. 46 71 43»

Norges folkerettslige stil- ling under okkupasjonen

Av Håkon Meyer

Foreliggende artikkel var skrevet med henblikk på offentliggjørelse i Morgen- bladet, som imidlertid ikke fant å kunne gi plass for den. H. M.

Tross streng sensur som manuskriptet til min bok «Et annet syn» var underkastet fra juridisk hold, mener h. r. advokat Knut Blom (Morgen- bladet 17/7—52) og soren- skriver Trygve Iversen (Mor- genbladet 28/7—52) at min fremstilling bygger på misfor- ståelse, ennog fundamental misforståelse av myndigheten- es oppfatning av Norges fol- kerettslige tilstand under okkupasjonen. Advokat Blom mener at spørsmålet forøvrig forlengst er færdig drøftet, løst av Høyesterett og be- kreftet i et utall dommer. Sorenskriver Iversen synes å mene at vanlig argumenta- sjon er hensiktsløs overfor kværunter som rir sine mis-

forståelses kjepphester.

Jeg mener absolutt ikke at «vårt» siste ord i saken er sagt med min bok. Den åpen- bare uenighet som hersker mellom interesserte og kyndi- ge jurister sier meg hvor lite avklaret og løst spørsmålet er. Ennå mer gjeldet dette spørs- målet om hvor langt borgere i en stat under folkerettslig okkupasjon kan ansees be- rettiget til å gå i samarbeide med okkupanten og i hvilken utstrekning myndigheter skal være berettiget til å anvende forrederiparagrafen på slikt samarbeide. Hvis Håkonven- sjonen og folkeretten overho- det skal ha betydning i frem- tiden, da kan først nå vår av- sluttende debatt om dette spørsmål komme. Først nå kan det tenkes at en affekt- fri debatt blir mulig. Mine kritikere tar fullstendig feil! — vi på «vår side» er ikke kværunter og retthavere, men meningsberettigede

menn som saklig søker å be- grunne hva vi har ansett væ- re våre nasjonale handlinger i en skjebnesvanger tid. Jeg er overbevist om at de mest kvalifiserte jurister blant mi- ne fengselskamerater er rede til å ta disse spørsmål opp til fordomsfri undersøkelse i samarbeid med mine kritike- re. Kan meningsskifte føre til slik undersøkelse, da kan misforståelser ryddes av vei- en og motsetninger som har lagret seg dypt i sinnene, kan fjernes. Forutsetningen er vel at begge parter går med sam- me fordomsfrihet til under- søkelsen og er rede til å lytte til hverandres argumenter.

*

Debatten omkring kapitu- lasjonen viser straks uklar- heten og årsaken til eventuel- le misforståelser, — advokat Blom betegner avtalen av 10/7 1940 som en våpenhvileavta- le, tross dette ord ikke finnes i avtalen, sorenskriver Iver-

sen kaller den kapitulasjons- avtalen. Hva var årsaken til at Undersøkelseskommisjonen 1945 ikke citerte kapitu- lasjonsavtalen i de fire bind den la frem? Da Nygårdsvold, Koht og Ljungberg senere un- der rettslig forundersøkelse i Skanckesaken ble forelagt dokumentet, nektet de å kjen- ne dette. Det viste seg visst- nok å bero på en fullstendig forglemmelse hos dem alle, men man måtte herav slutte at de mente å ha vært ukjent med at en kapitulasjon had- de funnet sted. Daværende oberstløytnant Roscher Niel- sen, som undertegnet den på vegne av overkommandoen, hevdet at partenes forutset- ning var at krigen skulde fortsette med styrker utenfor landet, det samme som soren- skriver Iversen hevder — men avtalen inneholder intet ord herom. Så ble det hevdet at dette bare var 6. divisjons kapitulasjon — men avtalen sier:

7. juni 1940 hadde konge og regjering på overkomman- doens råd besluttet å kapitu- lere og begi seg ut av landet for å fortsette sin kamp der. I proklamasjonene (Under- søkelseskomm. 1945 Bilag II s. 309/13) slo regjeringen fast at det var umulig å fortsette krigen i Norge, Forsvarsmak- ten manglet materiell, særlig ammunisjon og fly og kunne ikke få dette etter at Vest- maktene hadde trukket sine styrker bort. Fortsatt kamp ville bety ødeleggelse av de ennå ubesatte områder. Innen regjeringen reiste ga den der- for overkommandoen full- makt til å kapitulere. Halv- dan Koht sier om proklama- sjonene («Fra skanse til skan- se» s. 182): «Det var neder- laget som vart fastslegi og kunngjort».

Sorenskriver Iversen frem- holder at Norge oppnådde en værdig kapitulasjonsavtale og det heter jo også innlednings- vis at der «innrømmes følgen- de ærefulle betingelser». Men tross den forvirrende debatt, som har vært ført og den taushet om avtalen, som len- ge rådet, er vel dens innhold nå uomtvistet. Og de forplik- telser overkommandoen på- tok seg er hverken særlig ære-

fulle eller forståelige hvis kri- gen skulde fortsette. Alle tys- ke krigsfanger skulde straks utleveres, alle norske våpen nedlegges og overleveres sam- men med alle militære trans- portmidler til lands og tilsjø, forråd og ammunisjon, mate- riell, brensel, smøreolje, bil- ringe og sprengstoff. Deret- ter skulle fullstendig de- mobilisering skje og den tys- ke overkommando ville til- late alle offiserer, underoffi- serer og menige — som ikke var yrkesmilitære — å vende hjem. Fullstendig fortegnelse over alle kamphindre, utlagte miner, sperringer og forbe- redte sperringer m. v. skulle overleveres tyskerne, fartøyer til å fjerne alle slike skulle straks stilles til disposisjon, flyplasser skulle settes i stand for tysk bruk m.m.m.

På den svenske regjerings forespørsel til regjeringen Ny- gårdsvold om hvordan det skulle forholdes med de nor- ske tropper som var internert i Sverige, var svaret at man kunne la dem vende hjem. —

Man kan jo ikke undre seg over at de som kjente denne kapitulasjonserklæring og dens historie gikk ut fra, at dermed var Norge trått ut av krigen. Den folkerettslige

Bør vi gå i krig for en regjering som vi er uenig med?

Ingen gyldig definisjon på begrepet forræder

Vi bør være ytterst skeptisk overfor våre politikere

I Bergens studentersamfunns åpningsmøte i høst holdt journalist Odd Eidem foredrag om forræderbegrepet og pekte på at det er mange moralske grunner for at man ble forræder i en gitt situasjon og at det ikke finnes noen gyldig definisjon på begrepet forræderi. Da denne sak har interesse for en videre diskusjon, som studentersamfundet ikke ga, skal vi etter bladet «Dagen» gjengi litt av referatet av Odd Eidems foredrag:

«Det er makthaverne, seierherrene som til enhver tid avgjør hvem som er forræder, hva som er juridisk og moralsk korrekt handlemåte. Men de løser ikke problemene for det enkelte menneske. Odd Eidem nevnte bl. a. atomspionen Klaus Fuchs i England. Han hevdet at han hadde utlevert hemmelighetene til Sovjet for å gi dem adgang til å lage de samme våpen som vesten, og dermed skape en maktbalanse som Fuchs trodde var eneste redning. Han reagerte som verdensborger, hevdet han. Om han løy eller ikke spiller mindre rolle, men han har iallfall reist et alvorlig moralsk problem for oss. Det er det samme problem som har fått vitenskapsmennene til med slik iver å slutte opp om fredsbevegelsen.

Disse moralske problemene i dag skyldes først og fremst den aktuelle politiske situasjon, hvor man ikke er enig i Sovjet-systemet, men hvor man heller ikke kan anerkjenne hverken de såkalte kulturelle eller de militære begrunnelser for Vestens holdning og tiltak. Eidem minnet om hvordan alt snakk om forsvaret av vestens demokratiske kultur var blitt uthulet ved alliansen med halvfasistiske og fascistiske stater, og ved f.

sterkere enn oss, hvis de er så aggressive? Når vi ser på situasjonen får en et ubehagelig inntrykk av at idealene våre har svært meget med tiden å gjøre. I det ene øyeblikk taler vestens ledere om den demokratiske ideologi, i neste øyeblikk krenker de den på det groveste.

— Vi bør være til det ytterste skeptisk overfor våre politikere, og vite at de farligste fredsforstyrrere er å finne blant de såkalte forsvarene av Vesten. Hva ville vi sagt om Stalin hadde sagt noenlunde det samme som det Eisenhower nylig uttalte i en halvfasistisk forsamlings om å befri de undertrykte i Øst-Europa?

Odd Eidem trakk linjene til den krigen som kanskje vil komme. Hva skal da stillingen bli til alle dem som

Tysk—Amerikansk samarbeide —

Forts. fra side 1

Tyskerne er ikke lenger interessert i militære erobringer. De har lært av livets harde realiteter at det er økonomien det kommer an på. Vest-Tyskland vil derfor i den kommende tid overraske verden med en serie dristige økonomiske sjakktrekk, gjennom sin voldsomme fremadskridende teknikk og ved sin arbeidsomhet og dyktighet.

På det militære område vil tyskerne samarbeide intimt med USA og vil aldri trakte etter en selvstendig militærpolitikk. Men de er klar over at tyske soldater vil bety «en fantastisk triumf» for amerikanerne og vil søke å utnytte denne triumf på det økonomiske område.

Denne linje avtegner seg allerede i dag. I Vest-Tyskland er man overbevist over at dr. Hjalmar Schacht ikke opptrer på egen hånd, men at store amerikanske interesser står bak ham. Amerikanerne er sterkt interessert i en stabilisering av Den Nære Orient.

føler disse problemene. — Jeg vil nekte å la meg manøvrere inn i en kamp som vi med sund fornuft kunne unngått, sa Eidem, og spurte om en i en slik krigssituasjon skulle føle seg forpliktet til å kjempe for en regjering hvis synspunkter på avgjørende punkter strir med ens egen. Skal vi i tilfelle en russisk okkupasjon måtte gå inn for de synspunkter en tidligere har erklært seg dypt uenig i?

Eidem mente å finne svaret på problemet ad to veier. Han hevdet at Norge som et lite land burde søke å gjøre noe i den internasjonale situasjon på andre områder enn de militære. En åndsinnsett kan være langt viktigere. Dessuten bør den enkelte først og fremst ta stilling som individ og føle ansvar overfor sin egen samvittighet. — Det finnes bare et slags forræderi, det er forræderiet mot en selv når en ikke hevder sine egne synspunkter, sluttet Odd Eidem».

langt videre mål enn Den Nære Orient. Det har

verdensomfattende og verdenshistorisk karakter, fordi det også tar sikte på den situasjon som vil oppstå etter en eventuell tredje verdenskrig.

Etter en slik krig, som bare vil kunne ende med kommunismens nederlag, vil Russland og China trenge enorme mengder av kapital og et stort antall utenlandske fagfolk. USA og Tyskland vil kunne skaffe begge deler.

Dessuten vil man etter en slik krig for første gang kunne sveisje verden sammen til en eneste økonomisk og politisk enhet. Tyskland vil her spille annenfjolin i Russland, China og Den Nære Orient, muligens også i Afrika.

Den nye strømlinjede nasjonalisme er blottet for chauvinisme, heter det i analysen. Dens vesen er universell. Hvis man skal tale om noen nye verdensanskuelse, måtte det være den at det frie individ skal ha hele verden som sitt virkefelt, hvilket forutsetter

Forts. fra side 1

planer. Man ønsker å skape en «kunstig avspenning» og først og fremst forsøke å fange inn arbeidermassene i Italia, Frankrike og England med løfter om evig fred. Denne taktikk kan være egnet til å gi kommunistene ny vind i seilene i Vest-Europa, svekke forsvarsviljen og bidra til å legge Europa åpent for Den Røde Armé når Kreml finner det for godt «å trykke på knappen».

I USA er man også meget bekymret over meldingene om de hemmelige franske forhandlinger med Sovjet-Unionen, som fortsatt drives både i Geneve og i Berlin. Franskmennene ønsker øyensynlig å sikre seg på to kanter og forsøker å alliere seg samtidig både med Moskva og med Bonn, uttales det i USA.

I denne situasjon kommer det an på å styrke Vest-Europas forsvar så raskt som mulig, uttales det på vel underrettet hold i Washington. Selv om general Ridgway har gitt uttrykk for den oppfatning at Vest-Europa ennå ikke kan forsvares, vokser de vesteuropeiske styrker fra dag til dag. Allikevel har man funnet det opportunt å se alle eventualiteter i øynene og det

Den nederlandske regjering benåder dødsdømt —

Forts. fra side 1

støtte regjeringens beslutning. Hans organisasjon vil derfor konsentrere seg om å få vedtatt lovbestemmelser som kan hindre ytterligere benådninger.

Den foregående regjering hadde arbeidet med Lages' sak i flere måneder før valgene, og så vidt man forstår var man stemt for å fullbyrde straffen. Men dronning Juliana grep inn personlig og anmodet om at regjeringen skulle behandle saken på ny.

forlyder at man på det store NATO-møtet i desember skal drøfte en alternativ «motstandsplan» for visse vesteuropeiske områder.

Etter hva Deres korrespondent erfarer blir det ikke tale om å organisere noen slike hemmelige motstandsbevegelser andre steder enn på Kontinentet, og da først og fremst i Vest-Tyskland og Nord-Frankrike. Danmark og Norge blir ikke nevnt, og så vidt man forstår regner man i Washington med at Norge i alle tilfeller vil kunne forsvares, idet man fra første øyeblikk av vil kunne sette inn velldige sjø- og flystridskrefter slik som Main Brace-operasjonen viste i avbleket utgave. Forholdet er at Norge — og da i særdeleshet Nord-Norge — er av større strategisk betydning for USA enn de sørligere deler av det europeiske kontinent. Dette skyldes polarstrøkenes nye rolle i globalstrategien. Norge må forsvares for enhver pris fordi det er «porten til det nordlige Atlanterhav, Island, Grønland og Canada» —.

Leserbrev til «8. MAI»

Statskirken og skatten.

Artikkelen om statskirken og skatten i nr. 31/32 var et ord i rette tid. Jeg vil be våre prester, som av den selvrådige kirke er blitt satt utenom, å gi en utredning om disse spørsmål og samtidig gi anvisning på fremgangsmåten ved borgerlige begravelser og kremasjoner. Det

Litt meget aversjon?

Morgenbladet har spurt overlege dr. Johan Scharffenberg om hans mening om høyesteretts dom i saken anlagt av de 6 tidligere N. S. embedsmenn, og overlegen uttaler rent generelt at han fra første stund av har vært av den oppfatning at suspenderte embedsmenn burde ha lønn inntil avgjørelsen var falt. Ut fra dette synspunkt var han ikke forbauset over høyesterettsdommen. I den første opphisselse etter frigjøringen lot man ofte litt meget aversjon spille inn ved rettslige avgjørelser, sier dr. Scharffenberg.

Den motige —

Forts. fra side 1.

denne side ved rettsoppgjøret er mer ødeleggende for vårt folks fremtid enn de materielle ødeleggelser under krigen. Jeg har derfor sett det som min viktigste oppgave etter krigen å gjøre hva der stod i min makt for å hevde det rettsgrunnlag og de høye moralske prinsipper som vårt folk selv har bygget opp i vår lovgivning før krigen kom og brøt så mye ned. Når jeg har sett det slik, er det fordi jeg er overbevist om at et folk ikke straffet kan sette makten i rettens sted, som jeg mener det her er gjort. Enten må vi erkjenne at vi har begått overgrep og urett og søke å rette på det gale som er skjedd, så langt det står i vår makt, eller vi må være forberedt på å ta vår straff og bli rammet av nye og kanskje enda sværere ulykker og lidelser. Det går en nemesis igjen om livet, å unngå den er ingen givet. I de første år etter frigjøringen hadde jeg tro på at det skulle lykkes å vinne tilslutning hos statsmaktene for gjennomføring av rettsoppgjøret på en rettferdig og mere human måte på grunnlag av den rettspraksis folket selv hadde bygget opp før krigen kom. Men dessverre lykkes det ikke å oppnå en slik tilslutning. Jeg er både ulykkelig og bedrøvet over at jeg ikke har kunnet gjøre mer for å avverge de følger for vårt folk som jeg tror vi

UFORENLIG!

De rettsforfulgte hevder at det finner sted en forfallning av vår historie, når man fastholder at kapitulasjonen av 10. juni 1940 var uten betydning. De hevder at slik forfalskning ikke bare har tjent til bruk for rettsoppgjøret, men at den også har tjent til å gi folket et falskt bilde av den situasjon landet faktisk befant seg i fra 10. juni 1940 til 8. mai 1945. — Det er klart at denne oppfatning er uforenlig med den offisielle. Den er ikke desto mindre uttrykk for en overbevisning hos en betydelig minoritet av det norske folk. skriver Håkon Meyer i sin fortreffelige bok «Et annet syn».

!!

Andel i utbyttet. Det er av de fete agn, som A-leder båten tid om annen slipper ut over båttrippen.

Men hva er så andel i utbyttet — i et veldrevet hvalfangstrederi og i et fattigslig skomakerverksted?

*

Tidenes Tegn

Magister Knut Greve har talt i Oslo Salgs- og Reklameforening og har fastslått at i et plandirigert samfunn har reklamen tapt sin livsrett. Han sa videre:

«Vi kan ikke bebreide en sosialistisk regjering at den tar skritt for å innføre sosialismen. Det er fellesprogramets skyld at mange i dag blir overrasket over at sosialistene er sosialister. Men interfellesprogram kan bygge bro over de forskjellige grunnsynene som ligger til grunn for et sosialistisk og et privatenæringsliv. Den politiske avslapning vi har hatt, er å gjort av det onde. Det bør være politisk strid. I gamle dager var man ridderlige satte pris på en dyktig motstander. I dag betrakter makthaverne all opposisjon som perfiditet».

Den store sanger Jean Kiepura reiste nylig over den tyske grense og viste frem pass. — A, De er polsk, Kiepura, sa passkontrollant. — Ja, svarte Kiepura. Jeg fra verdens største land. Nå det største?

problem for oss. Det er det samme problem som har fått vitenskapene til med slik iver å slutte opp om fredsbevegelsen.

Disse moralske problemene i dag skyldes først og fremst den aktuelle politiske situasjon, hvor man ikke er enig i Sovjet-systemet, men hvor man heller ikke kan anerkjenne hverken de såkalte kulturelle eller de militære begrunnelser for Vestens holdning og tiltak. Eide minnet om hvordan alt snakk om forsvaret av vestens demokratiske kultur var blitt uthulet ved alliansen med halvfascistiske og fascistiske stater, og ved f. eks. at Vesten gir krigsforbryteren Krupp igjen hans millioner. Og hva skal en si til argumentet om å ruste vel-dig opp for å bli like sterk som Sovjet. Hvorfor angrep da ikke Sovjet oss når de var

ende teknikk og ved sin arbeidsomhet og dyktighet. På det militære område vil tyskerne samarbeide intimt med USA og vil aldri trakte etter en selvstendig militærpoletikk. Men de er klar over at tyske soldater vil bety «en fantastisk triumf» for amerikanerne og vil søke å utnytte denne triumf på det økonomiske område.

Denne linje avtegner seg allerede i dag. I Vest-Tyskland er man overbevist over at dr. Hjalmar Schacht ikke opptrer på egen hånd, men at store amerikanske interesser står bak ham. Amerikanerne er sterkt interessert i en stabilisering av Den Nære Orient, som dr. Schacht faktisk gjennomfører takket være den tillit man nærer til ham som økonomisk ekspert.

Dette tysk-amerikanske samarbeide har imidlertid

mengder av kapital og et stort antall utenlandske fagfolk. USA og Tyskland vil kunne skaffe begge deler.

Dessuten vil man etter en slik krig for første gang kunne seise verden sammen til en eneste økonomisk og politisk enhet. Tyskland vil her spille annenfiolin i Russland, China og Den Nære Orient, muligens også i Afrika.

Den nye strømlinjede nasjonalisme er blottet for chauvinisme, heter det i analysen. Dens vesen er universell. Hvis man skal tale om noen nye verdensanskuelse, måtte det være den at det frie individ skal ha hele verden som sitt virkefelt, hvilket fortsetter hardt slit, dristighet og vågemot fra individets side. Uten dette kan man aldri få en sammensveiset verden hvor individet har et maksimum av frihet.

støtte regjeringens beslutning. Hans organisasjon vil derfor konsentrere seg om å få vedtatt lovbestemmelser som kan hindre ytterligere benådninger.

Den foregående regjering hadde arbeidet med Lages' sak i flere måneder før valgene, og så vidt man forstår var man stemt for å fullbyrde straffen. Men dronning Juliana grep inn personlig og anmodet om at regjeringen skulle behandle saken på ny. For noen dager siden meddelte den nye justisminister Donker i den nye arbeiderregjering at han var stemt for å om-

gjøre dødsstraffen til livsvarig fengsel og de øvrige medlemmer av regjeringen sluttet seg til dette standpunkt.

Leserbrev til «8. MAI» Statskirken og skatten.

Artikkelen om statskirken og skatten i nr. 31/32 var et ord i rette tid. Jeg vil be våre prester, som av den selvrådige kirke er blitt satt utenom, å gi en utredning om disse spørsmål og samtidig gi anvisning på fremgangsmåten ved borgerlige begravelser og kremasjoner. Det er ikke noen gudløshet som dikterer meg denne bønn, tvertimot, men jeg og mange med meg vil gjerne ha klarhet.

Trønder.

beredt på å ta vår straff og bli rammet av nye og kanskje enda sværere ulykker og lidelser. Det går en nemesis igjen i livet, å unngå den er ingen givet. I de første år etter frigjøringen hadde jeg tro på at det skulle lykkes å vinne tilslutning hos statsmakten for gjennomføring av rettsoppgjøret på en rettferdig og mere human måte på grunnlag av den rettspraksis folket selv hadde bygget opp før krigen kom. Men dessverre lyktes det ikke å oppnå en slik tilslutning. Jeg er både ulykkelig og bedrøvet over at jeg ikke har kunnet gjøre mer for å avverge de følger for vårt folk som jeg tror vi må ta. Men så sant viljen er til stede tror jeg det ennå er mulig å rette på meget av den urett som er begått både overfor de enkelte mennesker og vårt folk.

over de forskjellige grunnsynene som ligger til grunn for et sosialistisk og et privatenæringsliv. Den politiske avslapning vi har hatt, er gjort av det onde. Det bør være politisk strid. I gamle dager var man ridderlige i satsning på en dyktig motstander. I dag betrakter makthaverne all opposisjon som perfiditet.

Den store sanger Jean Kiepura reiste nylig over tyske grense og viste frem pass. — Å, De er polsk, Kiepura, sa passkontrolløren. — Ja, svarte Kiepura. Jeg er fra verdens største land. Nå, det største? — Ja, absolutt, forsikret sangeren. Vi strekker oss fra Stettin i vår regjering sitter i Moskva og vår intelligens i Sibirien, så det er vel ingen som kan slå oss.

okkupasjonstilstand var inntrått og det var berettiget å gå inn på de etterfølgende forhandlinger om et okkupasjonsstyre i landet, — først i form av riksrådsforhandlingene, deretter i august i form av de politiske partienes felleserklæring om sin beredskap til å overta styret i fellesskap, i samarbeid med okkupasjonsmakten og på folkerettens grunn, — så heter det i erklæringen. Må ikke forutsetningen for at Arbeiderpartiet, Høyre, Venstre, Bondepartiet og Kristelig Folkeparti i august 1940 avga denne erklæring ha vært, at de alle gikk ut fra at Norge ved kapitulasjonen var trått ut av krigen? Kunne det tenkes at samtlige landets parlamentariske partier ville danne en fellesregjering i samarbeide med okkupasjonsmakten, hvis de forutsatte at landets anerkjendte lovlige regjering skulle fortsette å føre krig utenfor landet?

Skal jeg forstå mine kritikere rett, må de vel imidlertid mene at Norge faktisk kapitulerte 10/7. 1940 ved overkommandoen og etter regjeringens beslutning. Dermed overgikk landet i folkerettslig okkupasjonstilstand. — Men samtidig skulle regjeringen ha forbeholdt seg å fortsette krigen med de styrker den hadde utenfor landet. —

Jeg har i noen utstrekning påvist at i de erklæringer som ble avgitt på den tid

var der intet som tydet på at regjeringen tok dette forbehold, og jeg har antatt at dette ble følgen av den videre utvikling. Sørenskriver Iversen citerer den tyske jurist Waltzog til støtte for sin oppfatning. For min part har jeg lite kunnet finne om tysk oppfatning, et sted hvor Herman Göring i samtale med sin advokatassistent under Nürnbergprosessen nevner at Norge kapitulerte militært. Personlige samtaler i Tyskland med tyskere som satt i relativt fremskutt stilling i Norge har bare vist at disse var uten klarhet selv, unntatt ett tilfelle hvor en av Rikskommissars nærmeste medarbeidere svarte spontant: selvfølgelig kapitulerte Norge.

På dette punkt tror jeg imidlertid at hvis jurister og historikere fra begge sider vil gjøre en undersøkelse i fellesskap, kan de få frem et for alle parter akseptabelt svar. Dette er meget vanskeligere når det gjelder hvilke følger denne kapitulasjon skulle få. Det reiser seg da flere spørsmål.

Foreligger der kapitulasjon og overgang til folkerettslig okkupasjonstilstand, da overgår den lovmessige makt til okkupanten, og en regjering i exil har ikke lenger noen anledning til å hevde, at den er landets lovlige regjering og å kreve lojalitet og lydighet av landets borgere. I virkeligheten vil det vel si at Haagkonvensjonen forutsetter at

der da må innledes et samarbeid mellom okkupanten og borgerne i den okkuperte stat og at deri ligger en beskyttelse også for de sistnevnte. Folkeretten anerkjente som kjent ikke den form for guerillakrig som i noen utstrekning også foregikk i Norge.

Nå må jeg imidlertid anta at mine kritikere mener at regjeringen Nygaardsvold i exil var berettiget til å kreve lydighet av landets borgere, berettiget til å organisere guerillakrig og til å utfærdige anordninger, hvis rekkevidde går langt ut over hvad grunnloven forutsetter. Faktisk skulle dette da si at regjeringen skulle være berettiget til å hevde en myndighet som den etter folkeretten ikke har. Denne myndighet skulle den i det foreliggende tilfelle ha bl. a. i kraft av Elverumsfullmakten. Det finnes bare ett dokument som belyser Elverumsfullmaktens rekkevidde, Stortingsdok. nr. 2. 1945. Det er for meg ganske uforståelig at noen som gjennomleser dette dokument fordomsfritt og kritisk kan påstå at Stortinget på Elverum ga regjeringen Nygaardsvold ekstraordinære fulmakter. Der er ikke skriftlig formulert og ikke votert over noe fullmaktsfor-slag. Der er kun muntlig formulert av presidenten og med den tilføyelse i replikkskiftet, at «Stortinget alene ved sin beslutning bekrefter den generelle adgang til å gi provisoriske anordninger, som Re-

gjeringen har i den tid Stortinget ikke er samlet. «Denne adgangs begrensning er fastsatt i grunnloven.

Selvfølgelig kan regjeringen falle tilbake på nødretten. Men foreligger der kapitulasjon og folkerettslig okkupasjonstilstand, da har regjeringen Nygaardsvold i exil ingen rett til å hevde den myndighet, som den under hine år hevdet å ha. Og dette får en vidtrekkende betydning i det øyeblikk regjeringen i London utformet den skjebnesvangre landssvikslovgivning.

Nå sier advokat Blom at jeg også begår en fundamental misforståelse når jeg tror at det er norske myndigheters oppfatning at alle Quisling-regjeringens handlinger var ulovlige. Men hvordan kan sammenhengen da være?

Man hevder at regjeringen Nygaardsvold (folkerettsstridig) beholdt regjeringsmyndigheten i London. Man har gjort medlemsskap i Nasjonal Samling straffbart og enhver som tilhørte Quislings regjering var kvalifisert til høy straff for forræderi, og dog skulle denne regjerings handlinger ikke være ulovlige? Det er meget vanskelig å finne noen logikk i disse ting.

En annen sak er det vel, at man av praktiske, oppurtune årsaker har latt en rekke av Quisling-regjeringens handlinger gjelde som om de var lovlige — f. eks. opptagelse av statslån.

*

Med henblikk på folkerettens stilling i fremtiden er imidlertid det viktigste punkt dette: kan den lovparagraff, (straffeloven § 86) som forutsetter at den straffbare handling er begått under krig, anvendes også etter en militær kapitulasjon, når krigstilstanden i landet er opphørt og folkerettslig okkupasjonstilstand er inntrått? De rettsforfulgte mener som kjent at man har her begått et fundamentalt misbruk av straffelovens § 86, mens mange av dem mener, at visse grupper av handlinger kunne komme inn under straffelovens § 98. I denne reaksjon legger de rettsforfulgte først og fremst en protest mot at man gjorde dem til landsforrædere, landsvikere. Mange av dem følte seg jo dog overbevist om at deres handlinger hvilte på et saklig grunnlag og var uttrykk for hvad de oppfattet som nasjonal holdning. Derfor kan de heller ikke — i sitt eget indre — gå den ydmykelses vei, som hovmotets representanter anbefaler dem.

Under opphold i Tyskland har jeg med tyskere, som satt i Norge, drøftet rikskansler Adenauers stilling. De var tilbøyelig til å sammenlikne ham med Quisling og den sosialdemokratiske leder Schumacher har jo nylig sagt, at den der som han går okkupantens ærender, fortjener ikke navnet tysker! — Da krigen mellom Tyskland

og okkupantene fomelt ble avsluttet i juli 1951, skulle den tyske rikskansler kanskje kunne dømmes etter en tilsvarende forræderiparagraff i tysk straffelov? — Det ville jo forekomme oss absurd — Men like absurd var det for mange å bli dømt etter straffelovens § 86 i Norge.

*

Ennu én ting: Norke domstoler har ofte anerkjent at tyske borgere måtte nyte godt av den beskyttelse de hadde i Haagkonvensjonens bestemmelser og okkupantens rettigheter. Frifinnelsen over Hauptsturmführer Hans vakte i sin tid voldsom forbitrelse i regjeringspartiets hovedorgan, som absolutt ikke ville forstå at der var berettigelse i å frifinne en tysker som hadde ansvar for henrettelsen av flere hundre nordmenn. Senere kom frifinnelser for tyske dommere i domstoler som dømte nordmenn til døden. — Nordmenn har derimot aldri kunnet påberope seg samme beskyttelse av folkerettens bestemmelser. De skulle anerkjenne exilregjeringens myndighet, tross folkeretten overdrar myndigheten til okkupanten.

En høyt ansett svensk jurist som har beskjeftiget seg meget med rettsgrunnlaget i det norske etterkrigsoppgjør, (Uten å gjøre innvendinger mot min fremstilling) sa herom: I Sverige har vi gjerne anerkjent folkeretten som en del av landets rett, landets

borgere kan påberope seg den beskyttelse de har i Haagkonvensjonens bestemmelser f. eks. kan en regjering i exil under okkupasjon ikke kreve lydighet av landets borgere. Norske jurister - sa han - har derimot stort sett og i overensstemmelse med tysk rettsoppfatning hevdet, at folkeretten er en avtale mellom stater og således kan komme en okkuperende stats borgere til gode. Men den utgjør ingen del av landets rett og landets borgere kan ikke påberope seg dens bestemmelser til beskyttelse av sine handlinger. Mulig at denne oppfatning kan ha betydd noe, når tyske borgere hadde en beskyttelse i folkeretten, som ikke kom nordmenn til gode. Vi er aldri blitt hørt med oss forsvaret at Norge hadde kapitulert, krigstilstanden var opphørt, folkerettslig okkupasjon var inntrått og den lovmessige myndighet overgikk fra exilregjering til okkupanten.

*

Mine kritikere synes ikke å ha avsluttet den affektbetonte debatten hvor partene ser ut til å ramme hverandre. Men det er det ikke nå tid til å gå over til en debatt, hvor fortiden blir behandlet som historie som kan tjene fremtiden til nytte og hvor partene kan bidra til gjensidig forståelse som kan avløse de forbitre motsetninger?

Stockholm juli — 52.
Håkon Meyer.